

INICI DEL CATÀLEG HISTÒRIC DE LA PREMSA CATALANA

JOSEP MARIA FIGUERES I ARTIGUES

Establir el cens històric de la premsa catalana és una labor necessària per a disposar d'eines culturals de base, important amb l'embranchida que prenen els estudis històrics de periodisme i la multiplicitat de temàtiques de recerca que obtenen dades a partir de la premsa, i, finalment, un repte pendent en l'hemerografia registral. Fa anys que maldàvem per la necessitat de disposar, del que anomenàvem el Torrent-Tasis, la nostra Bíblia, com l'Alcover-Moll per als filòlegs o el Babor-Ibarz per als químics, del Torrent-Tasis revisat, corregit i augmentat. Malentesos múltiples, i algun de relleu, com el recent de M. Cruells, D. Genovés, el *Sumaríssim* i el *Brusi*, no s'haurien esdevingut.

Pensàrem que ho havia de fer una institució pública de recerca o d'investigació, tipus Hemeroteca Nacional o similar. Tanmateix, encara no han catalogat i publicat la relació dels seus fons; i com podrien aleshores fixar-se en una iniciativa d'aquesta envergadura? Ara bé, la labor de docència feia que alumnes nostres elaboressin censos locals de premsa —Gavà, Vilafranca del Penedès, Castellbisbal, Rubí...— o censos temàtics —premsa musical, premsa clandestina...—; i, aleshores, es planteja una felicitat coincidència. El Consell Comarcal del Vallès Occidental i la Universitat Autònoma de Barcelona establiren un conveni marc, i fruit d'aquest fou l'edició de la bibliografia sobre la comarca que aparegué editada. En tenir-ne esment gràcies al seu director, el catedràtic Borja de Riquer, se m'acudí que s'havia trobat el desllorigador del problema. A poc a poc, comarca a comarca, calia establir a més de la fitxa descriptiva la localització. I així es féu.

En aquests moments (primavera del 1995) es va enllestint la recollida de dades de la primera comarca, l'esmentada del Vallès Occidental, i s'ha entrat en contacte amb el Vallès Oriental, el Berguedà i l'Anoia per tal de fixar la comarca en la qual l'equip de documentalistes visitarà totes les biblioteques i tots els arxius el 1996 amb una feina que tot seguit descrivim.

Objectiu

Elaborar l'inventari de les publicacions periòdiques existents a les biblioteques, a les hemeroteques i als arxius de la comarca, i també a la ciutat de Barcelona, i disposar-ne és una labor de la qual s'obtindrà un material ben suggerent i útil no sols per al coneixement abstracte de les eines importants de la bibliografia, sinó també pel que significa de possibilitat d'incrementar els coneixements sobre els homes i les dones del nostre passat immediat i les seves realitzacions, sobre les seves obres i els seus fets més destacats, i també sobre l'evolució del seu pensament, les seves aspiracions, els seus ideals i anhels. En aquest sentit, la confecció dels censos de premsa possibilita que pugui incrementar-se el coneixement històric del passat atenent el fet que són una eina valuosa de treball bàsica per als investigadors que efectuen una recerca determinada o que pot possibilitar-ne d'altres. Amb la premsa no s'obté només un conjunt de dades de caràcter material, és a dir, un material de font documental imprescindible per al coneixement històric, sinó que, a més, s'hi perceben el fenomen del pensament, la comunicació i la relació social en la seva plenitud tenint en compte que els egodocuments de confecció populars —epistolars, memorialística, etcètera— són de difícil elaboració i conservació en les mateixes capes populars. I, com és sabut, la premsa és l'escenari natural de confrontació ideològica d'una societat que expressa les seves tensions, les seves aspiracions, els seus anhels i les seves lluites en una premsa diversa que pot ser tant legal i clandestina com de concepció temàtica múltiple.

Pràcticament tots els períodes històrics de l'època contemporània, de la industrialització al noucentisme, de la Mancomunitat al franquisme..., i també tots els corrents recents de pensament, de l'obrerisme anarquista al catalanisme conservador, del regionalisme al sindicalisme, tenen a les publicacions periòdiques una plataforma en la qual apareix la seva veu al costat de les òbvies publicacions dedicades a l'associacionisme, al pensament cultural, artístic i literari, a temes tan importants com el fet religiós, polític, etcètera, amb la qual cosa la premsa esdevé una font imprescindible, bàsica i fonamental per al coneixement de la realitat d'un territori específic. Només cal fixar-se en la bibliografia i les fonts: aviat aquest apartat s'haurà de dir «Bibliografia, premsa i fonts», atenent que l'apartat dedicat als periòdics consultats cada vegada pren més entitat, sigui per estudiar el lerrouxisme, sigui per estudiar la Guerra Civil; la premsa, com que és múltiple, des de les revistes de pensament i doctrina fins a les publicacions que són portaveu d'agrupacions militars o polítiques, tot passant per les revistes d'informació, etcètera, abasta, doncs, un camp ideològic i social amplíssim.

En aquesta perspectiva, l'elaboració d'un cens esdevé una labor que possibilita que hi hagi uns altres treballs posteriors a partir precisament de

la seva factura inicial. Gràcies a l'inventari, posem per cas, de la premsa escoltista o esportiva podrà efectuar-se una història d'aquests aspectes amb més intensitat. En el camp comarcal pren més importància atenent el descuit sistemàtic dels historiadors i de les historiadores de les fonts locals i comarcals, els quals arriben a confondre la història de Barcelona amb la història de Catalunya. Disposar d'aquestes eines ajudarà a tenir una visió més completa del país.

Característiques

Obtenir la relació de les capçaleres editades a les ciutats que formen l'àrea del Berguedà tot indicant les dades descriptives següents:

títol i subtítol / data inicial i data final / periodicitat / pàgines, columnes i format / temàtica / ideologia / presència d'il·lustracions o fotografies / ubicació de la col·lecció

Seguim la metodologia que establí la Biblioteca Nacional de París, que encomanà una labor gairebé idèntica a la present tot efectuant la recerca de les publicacions departament francès per departament i obtingué així un inventari general de la premsa francesa editada al llarg de la història. També utilitzem les dades de la nostra experiència com a director del programa BDC (Buidatge Diaris Catalans), en què, per encàrrec de l'Institut d'Estudis Catalans, efectuàrem el buidatge d'un periòdic amb més de sis mil cèdules tractades informàticament amb el programa DBase Plus, que està en curs d'edició pel mateix IEC, buidatge del qual ens sentim orgullosos atenent el fet que és el primer, i per ara únic, que sapiguem, que s'ha fet d'un diari a Catalunya. També coneixem l'apartat teòric tenint en compte les diverses consideracions que hem efectuat i hem donat a conèixer, estant en curs de publicació en la darrera i recent Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos (Cardona, 1994) amb el títol d'*Aproximació metodològica per a l'elaboració d'un inventari o cens de caràcter temàtic o geogràfic*. Una versió extensa del treball està a lliure consulta dels usuaris de la biblioteca de la Facultat de Ciències de la Comunicació (UAB).

La fitxa que utilitzem és una versió reduïda del model oficial de l'Institut Català de Bibliografia (Departament de Cultura), organisme amb el qual col·laborarem, precisament, orientant-lo en la inclusió de dades de caràcter històric dins de les estrictes dades descriptives, etcètera, en efectuar-se i editar-se la fitxa de les publicacions periòdiques que ha de servir de model de treball per a tots els censos o inventaris descriptius. Personalment hem efectuat un cens, el de Sant Cugat del Vallès, i ho hem fet com a contribució personal a la vila que ens acull. Hi hem obtingut un centenar de publicacions des de l'origen de la premsa en aquesta població fins al 1984, data d'aparició

del treball. Hem dirigit també diversos censos d'estudiants que han estat fets com a treballs de recerca, o el primer inventari de la sèrie de comarques (Vallès Occidental) i de la premsa clandestina a Barcelona (1939-1951).

En l'elaboració d'aquest cens se segueixen, biblioteca per biblioteca, tots els centres de la comarca per saber què hi ha a cada població. El conjunt de dades és tractat informàticament i es presenta en la forma usual en què es mostren les obres d'aquest tipus: presentació població per població i, dins de cadascuna, alfabèticament, relació de títols, relació de biblioteques, etcètera.

Ens plau d'aprofitar l'experiència que tenim del treball puntual que hem efectuat per a l'Institut d'Estudis Catalans, l'Arxiu Nacional de Catalunya, el Centre d'Història Contemporània de Catalunya, etcètera, en treballs de caràcter hemerogràfic i a partir dels quals insistim en la necessitat de treballar en obres d'aquest tipus d'acord amb la imprescindible necessitat de tancar tants i tants forats i llacunes que encara hi ha.

S'indica també en la recerca dels documentalistes l'estat de conservació de la col·lecció a les biblioteques i les hemeroteques amb la finalitat que l'usuari que vulgui consultar la publicació en qüestió sàpiga quins números hi trobarà en cas de no haver-hi la col·lecció completa. També s'hi especificarà en quines biblioteques es troba el títol en qüestió.